

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Februarius 14dik napján 1837.

N Y E L V T A N U L Á S *)

(Folytatás.)

Tanuloi, tanulni! Avvagy nem tudják-e hogy Hesiodusként a' fél gyakran jobb mint az egész? Csak annyi sükerrel olvasták-e Faustjokat, és nem tudják, hogy a' tudás reményiben folytatott tanulást, csak a' kétségbeesés koronázza? Nem-e hogy az utósó lepel lehullásakor oda az inger, 's egy okos regény író sem mutatja-bé hősnéjét olvasóinak a' menyegző éjet követő reggel? Nem emlékeznek-e a' száiszi ifiu történetére? A' természet 's emberi élet nagy könyvét még senki sem olvasta végig. Szakithatlan lánczra van az füzve 's egy emberi nyomnak ha sok csak egy lapot, de néha alig egy sort szabad belőle olvasni. 'S jaj annak kinek e' sor vagy e' lap élvezetet nem tud adni, ki békétlenkedő hő vágygyal a' végére sietne; de a' levelek zárva

*) Mielőtt a' kegyes olvasó e' cikkely folytatásához fogna, ne térheltessék a' közelebbi 6dik számu N. Társ. 90dik lapján alólról a' 10dik sorban ezen szókat: „az emberiség summáját“ így igazítani: „az emberiség boldogságának summáját.“ A' boldogság vagy tollba vagy sajtóba fült, azt mondaná egy világosodás ellensége. — Továbbá 89. lap. 11 sor „szegény“ helyett olv. szerény; ugyan ott alólról 8 sor „mitől“ h. o. miről.

maradnak előtte és éltét sükeretlen kín emészti. A' szemlélődő életnek a' kétség és nyomozás, a' cselekvőnek a' vágy, a' félelem és a' reménység az osztály része, 's legbőlcsebben teszünk, ha az ösztön ellen nem rugoldozva magunkat rendezzük a' természet örök törvényei szerint, és nem ezeket ohajtjuk rosszul gondolt kényelmünkre megváltoztatni.

Igen is jól ismerem a' kirekesztő theoriák gyanus és hiányos voltát erkölcsi és természeti tárgyakban, hol az eszméket egész tartalmok 's terjedelmökben teljesen felfogni, körültek és korlátokat húzni az ész nem képes. Ezért nem is állítom hogy az emberi gyönyörök csak nemleges értelműek 's a' fájdalmak felváltó enyhülésében állanak; de igen azt, hogy számos, sőt legzármasb esetekben ezen nemleges határra reávihetők. A' legnagyobb szenvedélyek azok, melyek legnagyobb gyönyört, ha nem mindég adnak, legalább ígérnek, és így annak bonczolása talán ezekre is némi világító sugárt vethet. Azon tízezer és egy költőknek, kik Salamon óta a' szerelmet éneklék, legremekebb képei, legtüzeseb ömledézései nem ezen antithesis kifestésében állanak-e: „édes kín és bájos gyötrellem“? mit logicaibb praecisioval mondva íme' kifejezésre lehetne vinni: kín és nem kín! Van-e két hatalmasb, elfoglalóbb szenvedély a' dics- és játék-vágnál? És íme a' nagyravágyó feláldozza éite csendét, lelke nyúgalmát, házi boldogságát, (aztán miért ne a' hazaét is, holott öltényünk meszszebb áll bőrünktől mint ingünk) ezer bajoknak, sikamlásoknak, bukásoknak teszi ki magát, egy rémletet üzendő, mely mint mocsári lángocska végnélkül futni látszik előtte, vagy mint a' Mont-blancra igyekező útasnak, minden elért csúp egy újabb magasbra ad csak kilátást, és soha nem

szünő ingerrel feszíti roskadozó inait. Csudálkoz-
tok rajta? Nincs miért, mert nem ama' rémlet-
táplálja szenvedélyét hanem a' kergetés; nem a'
csúp elérése teszi őt boldoggá, hanem a' hágás.
És a' játékost nem a' nyereség kisztteti, nem! a'
kinél ez a' fő, az nem szenvedélyes játékos és
éppen nem kellemes játszótárs. Ama' hamburgi
kereskedő ki temérdek vagyonát kártya asztal mel-
lett veszté-el, miután maga nem játszhaték, leg-
alább kártyások háta-megé állott, 's szenvedé-
lyes részvétellel kísérve a' mások szerencséje vál-
tozásait, tölté-el hátralévő éltét; egyszersmind
erősíté hogy ha még egyszer vagyonához juthat-
na, nem bírhatná, 's költhotné nagyobb gyönyör-
rel, mint a' melyet elvesztésekor érze 's másod-
szor is azt tenné. Itt is tehát az izgás és elcsil-
lapulás szünteleni hullámozásában találjuk fel a'
gyönyör legfelfoghatóbb karakterét. Óvakodj egy
szendélyes muzsikatanulóval egy fedél-alatt lak-
ni tanulása első időszakában, mert muzsika el-
lenség leszel mint az északi németországi divato-
zó széplelkek, inkább ajáhlánám gourmandnak,
hogy vágó híd mellé költözzék, mert a' leölt pas-
sage-ok száma teméntelenszer feljül mulja a' le-
ütött barmokét, 's tanulónk, midőn első duett-
jét lehuza; nem cserélne Paganinival. Másfelől,
éppen ezen mesterségben miért állanak meg oly
sokan az alig ért közepszerűség fokán, mit rend-
szerint gyakorlásának abban hagyása is követ, am-
bár ez a' mesterség az, mely legtöbb érzéki in-
gerrel bír? Az hogy az első nehézségek legyő-
zése után energiájok kifogy, 's a' feljebbiekeni dia-
dal nem adván újabb újabb szellemi gyönyört,
az egyhangú síma út unalmassá válik. Sokszor csak-
ugyan a' tudás hirtelen kétsége, a' fennebbi cél
nem ismerése is okozza törekvésünk 's ezzel győ-

nyöreink kialvását. Így a' tanulásban is a' tudás vagy szakadatlan sarkalásai's ennek ismételt részletes kielégítései adják az örömet 's ezen ingernek az egyik vagy másik okból megszűnése legott hanyagságot, egykedvűséget okoz. Egy új nemű Pandora szelenczéje, melyből a' tudás egyszerre az egész emberiségre kiterjedne, ezerszerre gyászosb ajándék lenne, mint ama' hajdani, és egyszerre bédugna az értelmi gyönyörök forrásait. Azonban egyenként sok ember farag magának ily örömlő bálványt, csekély relativ tudását (mert az abszolút tudás eszméje csak felette korlátolt főbe férhet, ahhoz értő tudja hogy e' tekintethen most is csak Socratesuél vagyunk) a' tökéletesedés Mólokjává teszi; de ez a' bálvány csak házi isten, 's felállítása óta por lepi. Vessük-meg, irtsuk-ki ha lehet a' helyt állás chinai eszméjét, 's hódoljunk, a' haladás, a' tanulás szellemének, melytől vezéreltetve minden áthágott lépcső számtalan még előttünk álló hosszú sorát mutatja ugyan, de mindeniknek áthágása ismételt kellemes érzettel jutalmaz. Tanuljunk tehát nyelveket is, anyait és idegeneket, (mivel mind két rendbelit tanulni kell); tanuljuk pedig azért mivel tanulásuk és aránylati tudásuk szükséges, hasznos és gyönyörűség.

Ambár a' mint feljebb a' meggyőzésig bébizonyítottnak hiszem, a' nyelvek különbsége a' népek életművezeti, fajtai, climai; földirási és történeti viszonyain alapult szükségképi következés, és így sok rendbeli veszteség nélkül nem is nélkülözhető környület; mindazáltal nem lehet elhallgatnunk azon árnyék oldalát, mi szerint a' népeket elkülönző közfal az, és közösülésöknek legóriásibb gátja. A' műveltség a' világossághoz egy jótékony minőségben hasonlít; egy égő szövétnek százakat lobbanthat lángra, a' nélkül hogy

maga csak egy minutával is hamarább leégjen; így áradhat-el a' műveltség is országokra és nemzetekre, 's a' mellett az eredeti forrás apadhatlan bő vizet buzog-ki. Ezen terjedését a' műveltségnek a' közösülés eszközölheti; mind az tehát a' mi ennek gátjait szét szaggathatja szükséges sőt kötelességi tett. A' kisebb műveltségű nemzetnél egy magasb fokon állónak nyelvét tanulni önhaszon által parancsolt kötelesség; hogy részessülhessen amannak elsőségeiben. A' magasb műveltségünél is kötelesség az, de egy nagy lelkű, csupán az emberiség érdeke által parancsolt kötelesség, melynek a' világtól alig sejtve, és magasztalatosan munkálódó hősei a' catholica 's protestans egyház missionariusai. Ezen érdemes férfiak azok, kiket sem Grönlánd jege, sem az áfrikai kietlenek tikkasztó szele, sem a' chinaiak kegyetlen féltékenysége, sem az újzélándi emberévő vadak durvasága el nem ijeszt, hogy a' keresztény vallás és műveltség áldásait az egész föld kerektségére terjeszteni ne igyekezzenek. Áldás az ő törekvéseikre is.

A' tudományi műveltségre igyekezőnek nem különben megkívánja érdeke, nevezetesen a' művelt nyelvek tanulását. Majd minden tudomány ág kiváltabban sajátja egyik nemzetnek mint a' másoknak, és így ama' szakokra csak az illető nemzetek litteratúráiban található legderekabb könyveket, legkimerítőbb útmutatásokat. A' szemlélődő philosophia buvára a' német nyelv ismerete által szerezhethet szomjának hanem oltást, legalább némi enyhülést. A' mathesis mélyeiben és magasaiban fürkésző, csak a' franczia nyelv értése által nyerhet tudni vágyának elégséges táplálatot. Törvény tudónak a' latin nyelv tudása nélkülözhetlen 's a' historiai remekelő stylus megismerésére még ma is görög, latin és angol írók-

hoz kell iskolába járnunk. A' költészet bájait a' görög és latin hon hangzatos nyelveiben vagy egy Shakespear- és Byronnak az erőhatóst gyöngéddel párosítani tudó ecsetvonásaiban éldelhetjük teljesen. Példákat halmozni, vagy az előhozottakat bővebben fejtegetni e' lapok szűk köre nem engedi; erősségül utóbbi állításomra bizvást hivatkozhatom az öszves litteratura historiájára. Szükséges még a' nyelvtanulás, mint nagyon alkalmas és a' nevelésben legszélesb értelmében véve elkerülhetlen eszköz az észtehetségek kifejtésére. Minden tudomány vagy tanulás melyben szabályok 's ezeknek a' belátástól függő alkalmazása találtatnak-fel, különösen alkalmas az ítélőtehetség mívelésére. Ezen minőségben az ifuságnak tanítható tárgyak közt kiváltkép kettő osztozik, a' mathesis t. i. és a' grammatica. A' nélkül hogy amannak becsét kisebbitni kívánnám, ámbár okoskodás mívelői érdeme néha kelletinél feljebb becsültegett; emezt csak nem alkalmasbnak tartom a' kívánt czél elérésére még pedig azon okból, melyért a' nagy Göthe saját vallomása szerint minden grammaticát megutált u. m. mivel kivételek vannak benne. A' mathematicus szabályai mindég meghatározottak, adatai mindég teljesszámúak, minél fogva következményei mindég bizonyosok és önkéntesek is. De nem így van a' természet törvényei vizsgálásában, nem az életben és annak philosophiájában, hol ritkán lehetünk bizonyosok az adatok teljes számában, 's egy figyelmet kikerült picziny elem oly veszélyes áskáló féreggé válik, mely okoskodásunk bár mely széles alapra épített gúláját (pyramis) halomra dönteni képes. Az itt megkívántató logicára tehát a' mathesis feszes igazságairól mintegy átmenetet képeznek a' grammatica tágabb törvényei, melyeknek alkalmazásában több szabadság

létez, de a' melyek éppen azért nagyobb óvakodást és mintegy többszellemet kívánnak. Legbiztosban megyünk tehát ha mind két eszközzel a' mathesis-szel színt úgy mint a' grammaticával élünk az itélői 's okoskodói tehetség kifejtésében. De miért nem a' természeti és erkölcsi tudományokkal? Azért mivel a' természet jelenségeit, azonkor, melyet ezen kitérésem illet, ritkán méltatja oly szoros figyelmére, hogy magyarázataik 's az azokat szabályozó törvények eléggé megfoghatók 's eléggé érdekesek lennének előtte. Az erkölcsi adatok pedig, igen is szoros kapcsolatban vannak megvesztegetett és a' természettől eltávozó intézeteinkkel, mint sem hogy a' gyermek tiszta és őszinte megfogásaihoz illő elvekre reávitethetnének, és gyakran ha ő parancsainkat tetteinkkel összevetve kezdene minket szívének együgyűségében kérdőre vonni, nem tudom nem melegednék-e el fejünk egy kisség a' feleletben, 's nem egy zsarnoki: „Hallgas“ al vetnőnk-e véget az alkalmatlan examennek. Alájában oly dolgot vagy tudományt, melynek sem adataival sem némileg szabályaival nem bír a' tanítvány kevés sikerrel és nagy idővesztéssel lehet tanítani; a' gyermeki fogékony kor pedig becsesb kincs, mint sem azzal pazérolva bánni menthető lenne; azért úgy választjuk oktatandó tárgyainkat hogya' nevelvény képes legyen félútat tenni előnkbe, mi a' két utóbbi tudományra alig illik, de igen teljes mértékben a' mér-szám- és nyelv tudományra. Mérés és számítás alá való adatok számosan léteznek a' gyermek játékaiban és foglalatoságaiban; a' nyelveket pedig úgy szólva anyja tejjével szopja-bé; és így mind kettőt csak bizonyos törvények alá szedni kell őket segítnünk. De, Isten bocsáss, majd elfelejtém, hogy nálunk nem tudott nyelvet, egyszerre színtoly ismeretlen szá-

bályokkal tanítanak elsöbben is a' gyermeknek, mi egész előbbi okoskodásomat jelentéstelenné teszi. Ennek becsületét megmentendő tehát megjegyzem hogy ama' józan nevelési elveknek megfelelő mód legelőbb az anyai nyelv tanulását illeti, 's ha ezt helyes grammaticai elvekkel, az az logicával tettük, (mert a' kettő közt nincs oly nagy különbség mint egy tekintetre látszik) a' már birt szabályoknak csekély módosítással könnyü lesz egy második idegen nyelv adatait alájok rendelni. Ekkor is hát a' tárgy tudott és tanítandó fele meg lesz oszolva a' tanító és tanítvány között ámbár változtatott minőséggel. Előbb t. i. az ismert mennyiségül (hogy mathematicai kifejezéssel éljek) a' nyelv adatok szolgálnak; a' második esetben pedig a' szabályok és a' minden nyelvvel közös logicalai törvények. Hogy ezen második 's további hasonló lépések csak azokat illetik, kiket elme-tehetségök, rendeltetésök, módjok felsőbb mivelt-ségre törekedni enged, önként érthető.

Még egy más okból is ohajtanám az elemi tanítás azon ágában, mely itélet és okoskodás kifejtését tárgyazza, fő eszközökül vétetni a' nevezett két tudományt. Hosszas és már eldődeinktől átadott tapasztalás meggyőzhetett arról, hogy akárminő jó és czélszerű rendszabásokat és intézeteket tegyünk az oktatásra nézve; de mindadig míg ama' csak saint-simonistától álmodható időszak el nem következik, melyben minden ember hajlamaitól 's tehetségeitől kimutatott helyen álljon, készek lehetünk, hogy 50 közül 49 esetben rendelkezésünknek csak betüje, nem szelleme fog teljesíteni. Oly tárgyakat kell ennél fogva választanunk melyeknél rendszabásaink, kézikönyveink a' kevéstől birt oktatói lángész hiányát leginkább pótolhassák, melyeknek a' semmikép nem kerülhető schlendrian legkevesebbet ártas-

son. Ezek pedig a' mechanikai és gymnasticai foglalatosságok; az emlékezet tárgyai, hová szám-lalom a' historiát, természet historiát és földírást; de az ész fennebbi tehetségeit képző tárgyak kö-zül csak a' már ajánlottak birnak a' megkívánt minőséggel, és az okoskodó természet tudomány 's az erkölcs és élet philosophia schlandrian által csak káros idővesztéssé, vagy némi megragadó darabjai hal és rögzött vélemények termékeny szülő anyjává válhatnak *). (Vég. következik.)

EGY INDUS BESZÉDJE A' SZÖVETSÉGES STÁTUSOK ELNÖKÉHEZ.

Isten! és haza! olyan kitételek, melyek a' gyenge csecsemő keblében szinte oly könnyen víz-hangra találnak; mint az édes apai vagy anyai nevezetek; úgyannyira, hogy még a' legmiveletlenebb vad nemzeteknél is, a' vallásosságnak 's hazafiságnak jeles példáit láthatni. Olvassák, kik még nem olvasták, a' következő beszédet, melyet az 1822dik esztendőben, a' szövetséges stá-tusok elnökéhez tartott egy indiai vad nemzetség feje, kit O'Fallon őrnagy vezetett a' Platte part-jaitól, több előkelő indusokkal együtt Washing-tonba. Beszédje az elnökhez intézve, a' követke-zendő: „Méltóságos Atyám! Nagy útat tettem,

*) Ezen utóbbi okoskodásban látni való hogy csak az ifjuság elemi 's koráni oktatása van szem előtt tartva. Innen követkeik az, hogy a' mechanikai foglalatosságok a-latt nem csak mappa vagdalást és csirizlést, kertészke-dést; oltogatást, hanem rajzolást, éneket is értek; innen az is hogy a' historiát csupán az emlékezet dolgai közé számítom. A' nevezett korra nézve (ha idealizálni nem a-karunk) minden bizonnyal azon categoriák alá jönnek azok 's vannak példánk, hogy később korban is nagy tudó-mány nem mindég tud nyílt főt és egészséges szí-vet idomítani.

hogy megláthassalak, meg is láttalak, min szívem örvend. Hallottam szavaidot; bementek azok fülelem, de nem fognak a' másikon ismét kirepülni, oly tisztán fogom azokat népemnek megvinni, valamint szádból kijöttek.

Méltóságos Atyám! én igazat akarok szólni; lát a' nagy lélek bennünket, 's őt hívom bizonyosságul mind abban, a' mi most közöttünk történik. Hogy én most itt vagyok, népedet, házaitokat, a' nagy tengeren levő hajóitokat, és sok más csudálatos dolgokat láttam, melyek szinte feljül haladják elmémet, melyeket úgy látszik, a' nagy lélek teremtett, 's helyzetetett kezeitekbe, mind ezt imez atyámnak (O'Fallon őrnagyra mutatván) köszönöm, ki engem az idejövételre rávett, 's kinek oltalma megőrzött. Igen is Méltóságos Atyám! kapitányoddal útaztam, őt követtem, az ő ösvényén jártam. De van még egy másik nagy atyám is, kinek még többet köszönhetek. Ez mindnyájunk atyja, ez teremtett 's helyzetetett minket e' földre; hálától meghatva érzem magamat e' nagy lélek iránt, hogy szívemet e' vállalatra megerősítette, 's életemet melyet adott megtartotta. A' nagy lélek teremtette mindnyájunkat, ő tette az én bőrömet veressé, a' tiéteket pedig fejérré; ő helyzetetett bennünket e' földre; ő akarta, hogy különböző módon éljünk, ő cselekedte azt hogy a' fejérek földet miveljenek, 's házi állatok által táplálják magokat; mi pedig barnák rengeteg erdőkön és síkságokon kóboroljunk, vad állatokkal éljünk 's azoknak bőrével ruházkodjunk. Ő akarta azt is hogy mi háborukat folytassunk, ellenségeink fejét megnyuzzuk, lovaikat elragadozzuk; de otthon békekességben éljünk, 's egymás jóllétét kölcsönösen elemezdzsük. Úgy vélem, nincs oly nép a' földön, bár milyen színű legyen is az, mely a' nagy lel-

ket, 's a' valahai megjutalmaztatást, vagy büntetést ne hinné. Mi tiszteljük őt, de nem úgy mint ti, különbözünk tőletek testalkatásunkra, és erkölcsseinkre, valamint szokásainkra, és valásunkra nézve is. Nincsenek nekünk, mint nektek nagy házaink a' nagy lélek imádására. Ha azok volnának is ma, holnap ismét elhagynók, mert nekünk nincsenek, mint nektek állandó lakhelyeink. Nekünk nincs bizonyos hazánk, faluinkon kívül, melyekben esztendőnként két hónapot töltünk. Mi kóborlunk, mint az állatok, a' földön, ti pedig fejérek közöttünk, és az ég között laktok. De még egyszer mondom Méltóságos Atyám! hogy mi szeretjük a' nagy lelket, 's megismerjük mindenhatóságát. Békességünk, egészségünk, 's szerencsénk tőle függ, 's övé életünk, ő teremtett, 's ő is semmisíthet-meg bennünket.

Drága Atyám! némely érdemes fő embereitek, missionariusok (téritők) azt tették javallatba, hogy néhányan közülök hozzánk küldessenek, kik szokásainkat megváltoztassák, 's minket dolgozni, a' fejérek módjára élni, tanítsanak. Nem szeretek hazudni, igazat akarok szólni. Te szereted hazádat, népedet, és annak szokásait, melyek szerént él 's azt derék népnek tartod. Éppen így van velem is a' dolog, drága Atyám! én is szeretem hazámat, szeretem népemet, és azon szokásokat, melyek szerént élünk, 's magamat, és bajnoktársaimat derék embereknek tartom, kímélj-meg tehát Atyám! 's hagyj békével élni hazában; hadd üldözzem a' bivalyt 's egyéb állatokat, bőröket úgy is népednek fogom eladni. Emberkort értem már, 's mindég így éltem dolgozás nélkül, reméllem megengeded, hogy így halhassak-meg. Mi bőviben vagyunk a' bivaloknak, nemesebb húsu állatoknak, 's egyéb vadaknak; lovunk is igen sok; van mindenünk, a' mi ne-

künk szükséges; földünk is annyi, hogy hazáfiainak is jut belőle, ha kívánod. Ezen atyámnak (O'Fallon őrnagy) van egy darab földje, melyből él, 's azt békével hagyjuk használnia, a' nélkül is elég maradt még nekünk. Ohajtjuk hogy maradjon nálunk továbbra is, adjon jó tanácsot, tartsa nyitva szemeinket, és füleinket, hogy jó úton, a' boldogság útján járjunk. Ő elintéz minden egyenetlenségeket köztünk, és a' fejérek, 's még magok a' vörös színűek között is. Gondoskodik róla, hogy azok a' fejérekkel igazságosan bánjanak; elejét veszi a' vérontásoknak, 's fenn tartja a' csendességet a' tartományban. Egy atyát küldöttél már hozzánk, ez elég; ő ismér bennünket, mi is őtet, mi bizunk benne, szemeinket szüntelen rá függesztjük, 's mi olta szavaidat hallottuk, még figyelmesebben fogunk hallgatni az övéire.

Nagyon korán van még drága Atyánk, ama' jó embereket hozzánk küldeni. Meddig nem látunk szükséget, addig ohajtjuk hogy engedjete bennünköt a' vadászatból élni. Hadd emésszük-el elébb mostani eledeleinket, ne kénszerítsetek addig jóllétünk félbeszakasztásával sanyaru munkára. Hadd éljünk továbbra is úgy, mint eddig; 's ha majd egykor ez élet sivatagjáról, a' jó 's rossz lelkekhez költözendek, az után ám júsának gyermekeim eledel dolgában olyan szükségre, hogy ama' jó emberek segedelmét kérni és elfogadni kéntelenitessenek.

Volt olyan idő, mikor még a' fejéreket nem ismértük: szükségünk akkor kevesebbek voltak mint most, 's mindenek hatalmuokban állottak, nem láttunk olyant, a' mit el nem érhattünk. Mi előtt a' fejérekkel, kik vadainkban oly nagy pusztítást tettek, megismerkedtünk, addig csendesen alhattunk, 's felébredtünkkor sereg bivalt talál-

tunk legelve földjeink körül. Most megöljük azokat bőreikért, 's a' farkasokat hizlaljuk húsaikkal, hogy gyermekeinknek legyen egykor min keseregniök.

Imhol egy pipa, Méltóságos Atyám! melyet neked nyujtok, mert minden vörös barnákat, kik velünk békeességben élnek, pipával szoktam megkinálni. Olyan dohánnyal van ez megtöltve, a' milyent akkor szoktunk vóltszivni, mikor még a' fejéreket nem ismertük. Igen jó szagudohány ez, 's tartományunk legtávolabbi részében mivélés nélkül jtermett. Tudom hogy köntösöknek, vadász harisnyáknak, saruknak, medvekörmöknek, 's több efféle dolgoknak kevés becse van ellőtted; ohajtjuk mindazáltal, hogy ezeket házadnak egyik szembetünő helyére tedd, 's megtartsd, hogy majd midőn innen elköltözendünk, 's tete-meinket hant fedezendi, és gyermekeink e' helyre jövendenek, melyen most allunk, atyáik zálogait meglátván örömmel ismerjenek azokra, 's emlékezzenek-meg az elmúlt időkről."

Csak ezen őszinte együgyü beszédnek átolvasása után is, lehetetlen hogy a' józan emberi ész ne undorodjék ama' régi állitástól, mi szerint a' nem keresztények virtusai csak fényes vétkeknek mondattak; és lehetetlen másodszor a' Világ nagy érdemü szerzőjének a' következő szavait igazaknak el nem ösmerni. „Mi oly gyarlók, oly igen homályban látók, 's botorkázók egy máshozti türedelemnél józanabbat nem gyakorolhatunk, mert csak utobb válik-el, kinek vól több igaza; 's ha van kárhozatra méltó bün, a' türedelmetlenségnél nincs nagyobb; és ha felhevült yakhitünk, 's fonak büzgalmunk, még keresztények közt is fellobbantja az Armányuk ezen vadtüzét akkor valóban megbocsáthatatlan."

Közli Györffi Lajos.

P Á R T S Z E L L E M.

Gróf Segur után.

A' pártszellem, szelleme azoknak kik kevés szellemmel birnak. Semmi sem oly nehezen gyógyítható; oly betegség ez melyben a' beteg belé szeretett, sok fáradságtól kiméli őt meg, mert feloldozza az előre okoskodás alól midőn vizsgálódik, és nem kíván erényt a' tetteiben.

Párt emberének nincs szüksége a' gondolkozásra midőn választ: minden tárgyat oldalképben 's csak egy színben lát. Minden, ki szenvedelmeinek hódol érdemtelen, ki néki árt rakva hibákkal, és vétkekkel. Vak a' világosságnak, süket az okosságnak, mindent ön érdekéből ítél, ez az alapja erkölcsiségének, 's azon egyedüli sínör mérték, miután az embereket, és cselekedeteket ítéli.

Midőn így szól: „ez az ember jól gondolkodik,“ azt érti alatta, hogy az felekezetéből való. „A maz rosszul gondolkodik“ azt akarja vele maga nyelvén kifejezni, hogy az nem párt hive.

Titkos feladások, kémlelődések, bosszuállások szemei előtt bűnök minden más felekezeten levőkben, de erények a' pártján levőkben.

Hivataloknak kézre játszása, szerinte szükséges, mert azon párt, melyet a' kormány nyal mindig öszve kíván zavarni, nem támogattathatik mások csak hűséges és engedelmes férfiak által, ilyeneknek pedig csak barátjait ösmeri.

Mind az, ki nem vakbuzgó, eretnek, előtte örömet kiátkozná három negyed részét nemzetének, hogy azt megtisztítsa.

Igazi érdekeire nézve szükséges lenne ügyes terítőket használni parthivek szerzésére, de dübösége nem engedi, egy örülthöz hasonló ki mindentől fél 's árnyékában is ellenséget lát.

Felekezete oly sereg, mely nem akar ujonczokat szédni, 's így a' tisztulással gyengül, valamint szintén a' kicsapongások által magát kimenti.

Pártszellem előtt csak nagyítás által tetszhetünk, az eszköz hogy első szerepet vihessünk benne az; hogy többek felett a' legbolondabbat játszodjuk, a' mérséklésnek itt az a' foganatja, mi a' viznek a' dühösségi nyavalyákban, 's a' türedelem árulásnak tartatnék. S valóban minden pártok fejei gyanakodások miatt naponként fogyni látják felekezetjeket, majd csak egy maroknyi népre apad-le, 's végre oly kis pontra szorúlván, melyet az igazság első sugára szét-olvaszt. Mulékony hatalmok hasonlít a' gyermek rajz eszközéhez, melyet mindég faragsálván; akkor török el midőn használni akarná.

Majd minden tüzes pártok ily sorsra jutottak, a' nélkül, hogy a' tapasztalás megmentené a' következőket bukásoktól. Ezen gondolatlanoknak képzeletbeli bategségek van, mely nevetségessé válna, ha gyakran siralmas veszélylyel azokra is át nem szállana, kik közel állanak. Mint-hogy megvetik, 's megsértik az okosságot, mely csendesítene, kerülik őket, 's csak majd későre veszik észre önségök büntetését, az elkülönözést.

A' pártszellem annyira ösméri változékonyságát, hogy az uralkodás kedviért mindég, vagy a' hazafiuság, vagy a' királyhozi ragaszkodás ál-orczája alá rejtetik, de vége hatalmának, mi helyt megösmértetik.

NAPOLEON NAGYRABECSÜLI A' VITEZI BÁTORSÁGOT.

Két angol hajós legények, kik Franciaországban Verdunban fogságban voltak, elsőként onnan 's Franciaországon keresztül, a' nélkül hogy valahol felfedeztetek volna, Boulog-

ne tengerparti városba jutottak. De vigyázás a' tengerpartokon olyan nagy vala, hogy nekik lehetetlen lön valamely sajkát magok számokra szerezni. Magok készítettek tehát valami csónak formát apró darab fából, a' nélkül hogy saját késeiken kívül valamely más műszert használtak volna. Csónakjuk csak egy láb szélessegű, 's nem sokkal hosszabb vala. Meglevén győződve arról, hogy ha felfedeztetnek, főbe lövetnek, 's szinte bizonyosok levén abban is, hogy a' tengeren elfognak veszni, elszánák magokat a' Francia- 's Angolország közti tenger szoroson gyarló csónakjokon általevezni. Mihelyt tehát a' partról egy angol fregátot megpillantának, csónakjukba sietének 's minden erejeből ügyeköztek azt elérni. De száz ölnyi távolságra sem haladtak volt még a' parttól midőn észre vették, 's minden ellentállhatás nélkül visszahozattak. Vakmerő bátorságok köz beszéd tárgya lett az egész francia táborban 's elhata a' császár fülébe is, ki látni kívánván őket kisdud csónakjokkal maga eleibe viteté. Napoleon nem rejtheté bámulását, midőn látá mily gyarló szerekkel akartak oly merész feltételt kivinni. „Igaz-e valósággal,“ kérdé a' császár őket, „hogy ti ezzel a' nem tudom mivel akartatok a' tengeren átmenni?“ — „Ah! Felséges Uram,“ felelének amazok, „ha Felséged kételkedik abban, adjon csak engedelmet nekünk arra, 's meglátja hogy töstént elindulunk rajta.“ — „Ti merész emberek vagytok, én pedig bámulom a' bátorságot akar hol látom 's nem akarom hogyélteteket ezen veszélyre kitegyétek; szabadok vagytok 's mi még több én titeket magam angol hajóra viteltek, beszélljétek-el Londonban, mily nagyra becsülöm én a' vitézi bátorságot még akkor is, mikor ellenséggimmél találom fel azt.“ E'szavai után Napoleon mind a' két hajós legénynek néhány darab aranyat ada.